

Naredba od 8. rujna 1875., br. 4069., ob upravi pučkih škola u kraljevinah Hrvatskoj...  
*Analiza povijesti odgoja*, Vol. 15/16 (2018.), str. 126–142

---

**NAREDBA**  
**od 8. rujna 1875., br. 4069.,**

**ob upravi pučkih škola u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.**

Proglašena u komadu XXVII. „Sbornika zakonah i naredbah valjanih za kraljevine  
Hrvatsku i Slavoniju“ pod br. 65. izdanu i razposlanu dne 18. rujna 1875.

Službeno izdanje.

U Zagrebu 1875.  
Tiskara „Narodnih Novinah“.

Na temelju §. 195. zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih škola i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, nalazi kr. zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu, radi provedbe odnosnih ustanovah rečenoga zakona, izdati privitu naredbu „ob upravi pučkih škola“.

Ova naredba stupa u kriepest 1. listopada 1875.

Od kriepesti ove naredbe dosadašnji djelokrug duhovnih stolovah i diecezanskih vrhovnih školskih nadzornikah u poslovih pučko-školske uprave preći će, na koliko pojedinimi ustanovami školskoga zakona od 14. listopada 1874. nije i nadalje glede religiozno-moralnoga uzgoja mladeži naročito pridržan rečenim oblastim duhovnim, na zemaljsku vladu.

Djelokrug u istih poslovih dosadašnjih kotarskih učionah nadzornikah i župnikah, kano mjestnih školskih ravnateljah, te mjestnih školskih nadzornikah preći će u didaktičko-pedagogičkih poslovih na županijske, dotično nove mjestne školske nadzornike; u poslovih pako tiućih se vanjskih odnošajah škole na podžupanijske, dotično obćinske školske odbore.

Napokon sudjelovanje u poslovih pučko-školske uprave dosadašnjih kotarskih sudovah, kano podjedno organah političke uprave, preći će na podžupanijske oblasti, na koliko školskim zakonom od 14. listopada 1874. nije naročito prenešeno na obćinske političke oblasti.

Kada se je mjestnim školskim nadzornikom u pedagogičko-didaktičku zadaću pučke škole ustupio onaj upliv, što im ga daje §. 154. sl. f) novoga školskoga zakona, mislilo se je poglavito na jednorazredne seoske škole i pri tom na dvoje: prvo, da po stvar pučke obuke nije u obće probitačno, inokosna učitelja seoskoga gledom na gori naznačenu zadaću njegovu samu sebi prepustiti te bez svakoga stalna nadzora ostaviti; drugo: ako se i zna, da se za svaku pučku školu neće naći mjestni školski nadzornik, djelovanje učiteljevo s te strane prosudjivati vrstan, mislilo se je ipak, da će se obzirnim postupkom pri sastavljanju obćinskih školskih odborah postići te će se u sredini tih odborah naći toliko muževah inteligentnih i patriotičnih, koliko je potrebno, da se velikim

brojem pučke škole obskrbe takovimi mjestnim nadzornicima, koji ako gdješto i nebudu podpunim tehničarima školskim, neće im se ipak moći odricati sposobnost, da kritičkim sudom prate nastavno djelovanje učiteljevo te da mu gdješto i uzkoriste svojim savjetom.

Od neumjesta posizanja u didaktičko-pedagoški zadatak učiteljevu odvracati će one mjestne školske nadzornike, koji su tomu manje dorasli, pravila i najobičnije mudrosti. A na koliko se u to bezuvjetno pouzdati nije, štitić će učitelja vladine naredbe, kojim su uticanju mjestnih školskih nadzornika u nutarnju zadaću škole povučene potrebite spoljašnje granice.

U obće se je, u postojećih okolnostih, odnošaj između mjestnih školskih nadzornika i pučkih učitelja, odnosno na nutarnju zadaću škole, mislio takov, da mjestni školski nadzornik u rečenu zadaću škole uticati ne mora, a da će koristno biti po školu, gdje on po svojoj sposobnosti to činiti mog bude. Navlastito bi se, kako je jur rečeno, kod jednorazrednih seoskih učionah, uz rečeni uvjet dovoljne sposobnosti, mogla razborita uporaba te ovlasti gdješto pokazati veoma blagotvornom. Ali odatle podjedno slijedi, da će tamo, gdje je na jednoj školi više učitelja, pred zadaćom ravnajućega učitelja morat znatno uzmaknuti uticaj mjestnoga školskoga nadzornika u didaktičko-pedagoške poslove škole.

Institucijom županijskih školskih nadzornika biti će zadovoljeno davnomu zahtjevu, da se državni nadzor nad pučkim školama povjeri vještačkim rukama, organom, kojim to ima biti izključiva zadaća; javnim činovnikom od zemlje plaćenim i zemaljskoj vladi podpunu podčinjenim i odgovornim.

Vlada ove zemlje nebi poznavala uvjeta organiziranom razvoju velikih javnih uvedabih, kakova je školstvo pučko, kada bi držala, da će s vanjskim preustrojem slijediti s mjesta i nutarnja preobrazba pučke škole. Nu ako, uz druge faktore, poglavito organi županijske uprave dobro shvate svoju zadaću, ter ako s primiernom revnosću umjeli budu spojiti i triezno prosudjivanje faktičnih odnošaja, koji se nesmiju smetnuti s vida niti naprama svim opravdanim, a nekmo li naprama pretjeranim zahtjevom vremena : bit će se pučko školstvo ove zemlje ako i ne brzim a ono sigurnim korakom privoditi k usavršivanju svomu.

S toga, što je potrebno, da svaka podžupanija podpun upravni organizam predstavlja ter sve grane političke uprave da u njoj budu usredotočene, ima se u načelu područje svake podžupanije smatrati podjedno područjem posebnoga nadzorništva školskoga, ter je samo predbežno i uz priuzdržaj daljih imenovanja postavljeno toliko školskih nadzornika, koliko ima županija (§. 3. zakona od 15. studenoga 1874.), ali tako, da ti nadzornici međutim podpunu uredovnu vlast jednako vrše u svih, u području županije nalazećih se podžupanijah ter da su u svakoj od tih podžupanijah napose članovi i izvjestitelji dotičnoga podžupanijskoga školskoga odbora.

Prama tomu potrebno je razjasniti i sam školski zakon od 14. listopada 1874., koji kada se je izradjivao, nije se još znati moglo, kakov će naziv biti političko-upravnim okružjem, nastavšim usljed novoga ustroja političke uprave. Toga radi mora se svagdje, gdje u školskom zakonu — ili drugdje — gledom na školsku upravu dolazi naziv „županija“, obzirom na §. 6. zakona od 15. studenoga 1874. razumijevati „podžupanija“.

Da s kriepošću ove naredbe podžupanijski ter občinski školski odbori djelovanje svoje odmah započeti uzmognu, određuje se, da prelaza radi dotle, dok se u smislu §. 11. zak. članka XVII. od 1870. prve podžupanijske skupštine opet sastanu, podžupani imenuju u podžupanijske školske odbore po šest članova [§. 165. sl. d) škol. zakona] između članova podžupanijskih skupština, — između članova pako občinskih školskih odborah mjestne školske nadzornike (§. 153. škol. zakona) za pučke učione svojega područja.

Dok se pako nebudu obdržavali prvi učiteljski sastanci (§. 96. škol. zakona), imenovat će po dva zastupnika učiteljstva u podžupanijske školske odbore dotični županijski školski nadzornici obzirom na §. 52. ove naredbe.

Ivan **Mažuranić** s. r.

**Naredba**  
o b u p r a v i p u č k i h š k o l a h .  
**A. Obćinska uprava.**

I. Obćinski školski odbor.

§. 1.

Upravu i mjestni nadzor nad pojedinimi pučkim školama obavlja občinski školski odbor, koji se za svaku školsku občinu ima postaviti (§. 146. školsk. zakona) i sastojati od zastupnikah crkve, škole, političke i školske občine te patrona, gdje se takov nalazi.

§. 2.

Za opredjeljenje broja članova občinskoga školskoga odbora, imajućih zastupati školsku občinu [§. 147. d) školsk. zakona] mjerilom će služiti ukupni broj pučanstva dotične školske občine.

§. 3.

Po tom će mjerilu podžupanijska oblast na temelju dobavljenih potrebitih podataka opredieliti, obzirom na viriliste [§. 147. a) b) c) i e) školsk. zakona], broj zastupnikah školske občine u občinskom školskom odboru ter će pri tom paziti, da pravednim razmjerom budu u občinskom školskom odboru zastupana ne samo uškolana mjesta, nego i različite konfesije, te da broj zastupnikah školske občine iznosi barem polovicu svih članova občinskoga školskoga odbora.

§. 4.

Taj od podžupanijske oblasti ustanovljeni broj zastupnikah školske občine birat će u občinski školski odbor zastupstvo političke občine (obćinsko vijeće) između članova školske občine (§. 150. šk. zak.).

§. 5.

Zastupstva političkih obćinah gledat će, da u občinske školske odbore biraju ljude razumne, po mogućnosti pismene, ljude dobra glasa i po svem takove, od kojih se je nadati, da će se za interese škole savjestno zauzimati i preuzetu častnu i važnu dužnost dragovoljno i požrtvovno obavljati.

§. 6.

Gdje školska občina sastoji iz dielovah različitih političkih obćinah, tamo će zastupstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, pridržavši sebi izbor onoliko članovah, koliko nanj odpadne, pozvati ona zastupstva političkih obćinah, u kojih područje spadaju pomenuti dielovi političkih obćinah, da izaberu odpadajući na njih broj članovah obćinskoga školskoga odbora.

§. 7.

Osim redovitih članovah obćinskoga školskoga odbora imat će zastupstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, izabrati još dva zamjenika, i to iz mjesta, u kojem je škola.

§. 8.

Gdje u području školske obćine ima više župah jedne vjeroizpoviesti (§. 148. školsk. zak.), tamo će se zastupstvo političke obćine, u koje se području škola nalazi, obratiti na dotičnoga podarhidjakona (protopresbytera) s molbom, da od duhovne oblasti pribavi naznaku onoga župnika, koji će kano zastupnik crkve imat biti članom obćinskoga školskoga odbora.

§. 9.

Ob obavljenju izboru, dotično imenovanju (§. 8.) članovah obćinskoga školskoga odbora ima poglavarstvo one političke obćine, u koje se području škola nalazi, obavijestiti dotični podžupanijski školski odbor, da on u smislu §. 153. školsk. zakona može podžupanijskoj oblasti predložiti jednoga od njih za mjestnoga školskoga nadzornika, koji je ujedno i predsjednikom odbora.

U kr. slobodnih gradovah mjestne školske nadzornike predlaže gradski odbor školski, izvršujući nadležnost podžupanijskih školskih odborah (§. 166. školsk. zakona), a imenuje ih gradsko zastupstvo.

§. 10.

Nakon imenovanja predsjednika konstituira se obćinski školski odbor te bira najprije predsjedniku zamjenika (§. 156. školsk. zakona) i perovodju.

§. 11.

Glede sposobnosti za izbor u obćinski školski odbor kano i glede odklona toga izbora imaju se analogno uporabiti ustanove obćinskoga reda (zak. čl. XVI. 1870. §§. 31. i 35.).

Tko po zakonu bude lišen prava izbornoga, mora izstupiti iz obćinskoga školskoga odbora.

§. 12.

Ako tečajem triuh godinah, za koje se izabire obćinski školski odbor (§. 149. školsk. zakona) koji od članovah obćinskoga školskoga odbora za svoju čast nespособnim postane (§. 31. zak. čl. XVI. 1870.) ili umre, ima se za ostalo vrieme izborne periode nadomiestiti novim izborom.

§. 13.

Osim onoga, što je u obće navedeno u §. 154. školskoga zakona, prinadleže obćinskim školskim odborom napose još sljedeća prava i dužnosti.

§. 14.

Svaki pojedini član obćinskoga školskoga odbora vlastan je, naslovom nadzornoga prava, pripadajućega obćinskomu školskomu odboru u smislu §. 1. ove naredbe, u svako vrieme pohoditi školu, da se uputi o vanjskom stanju njezinu; a sav obćinski školski odbor dužan je najmanje jedan put u pol godine posietiti u rečenu svrhu učionu ili učione svojoj neposrednoj upravi podčinjene.

Nu na vježbaonice (§. 76. školsk. zakona) proteže se nadzorno pravo obćinskoga školskoga odbora samo u slučaju, ako se te škole posvema ili djeloma uzdržavaju možda iz obćinskih sriedstvah.

§. 15.

Kraj vlasti, koja se pojedinim članovom obćinskoga školskoga odbora daje §. 14. ove naredbe, nemogu ipak pojedini članovi izdavati nikakovih naredabah, nego imaju one poticati od ukupnoga obćinskoga školskoga odbora.

§. 16.

Obćinski školski odbor vlastan je paziti na vladanje učiteljevo u školi i izvan škole, poimence, da li privatni život učiteljev odgovara zahtjevom vanjske pristojnosti i javne ćudorednosti; da li učitelj toćno vrši svoje uredovne dužnosti, obuku u opredjeljeno vrieme svaki dan zapoćimljuć i prije vremena nedovršujuć je, bez dovoljnoga razloga ćitave ure ili dane škole nezapuštajuć itd. Nu osim opomene (§. 118. školsk. zakona) nevrši nikakove dalje karnostne vlasti nad učiteljem.

§. 17.

Obćinski školski odbor pazi i na ćudoredno ponašanje djetce izvan škole te opažene proturednosti priobćuje učitelju ili učiteljskomu sboru.

§. 18.

Obćinski školski odbor opredjeljuje, obzirom na mjestne okolnosti, vrieme, u koje svaki dan obuka zapoćima i svršuje se (§. 8. školskoga i nastavnoga reda). —

Isto tako prama mjestnim okolnostim ustanovljuje on vrieme i trajanje za pojedine odsjeke praznikah školskih (§. 5. školsk. i nast. reda).

§. 19.

Obćinski školski odbor vlastan je školskoj djeci, gdje za to bude dovoljnih razlogah, podieliti dopust na ćetrnaest danah; nu o takovoj podjeli ima podjedno obaviestiti učitelja, da izostatak ućenikov kroz to vrieme moće kano izprićan uvesti u dotićni izkaz.

§. 20.

Obćinski školski odbor ima prisustvovati polugodišnjim izpitom ućenikah te vizitacijam i inspekciam županijškoga školskoga nadzornika.

§. 21.

Gdje županijski školski nadzornik nedospieva, uvodi občinski školski odbor, na njegov poziv, novoga učitelja u službu.

§. 22.

Občinski školski odbor dužan je brinuti se za ekonomičke interese škole, poimence: da školske prostorije budu valjano uređene i škola potrebitim namještajem i učili obskrbljena; da se kako sgrada tako i pokućstvo i sprave školske u dobru redu drže; da posvuda i u svem (na zidovih, podu, prozorih, stolovih, klupah itd.) čistoća vlada; da učitelji plaću i druga beriva točno dobivaju i da školska občina u obće točno zadovoljava svojim dužnostim glede uzdržavanja škole.

§. 23.

Občinski školski odbor dužan je (§. 35. školsk. zakona) — na koliko u smislu dotičnih zakladnica nije drugi tkogod na to pozvan, — školskim imetkom upravljati, o njegovu povećanju sdušno nastojati i odnoseće se nanj vrijednostne papire, izprave itd. čuvati.

§. 24.

Občinski je školski odbor nadalje dužan o svem, što se tiče tjelesnoga zdravlja djetinjega brižno nastojati, naročito pako paziti, da se strogo obdržavaju postojeći glede škola zdravstveni propisi.

§. 25.

Občinski je školski odbor vlastan i dužan djetcu, bolujuću od kakove odurne ili priljepčive bolesti iz škole ukloniti i tek onda opet u nju pustiti, kada liečnik posvjedoči, da su posve ozdravila i bolest da je priljepčivost svoju izgubila.

U slučaju pošasti valja da radi potrebitih odredbah političku oblast što prije izviešti; a međutim, učini li mu se potrebno, može odrediti, da se škola privremeno zatvori ili takova dietca da se u nju nepuste, u kojih kući ima čeljadi, bolujuće od one pošasti.

Pojavi li se pako takova bolest u samoj sgradi školskoj, imat će to takodjer odmah političkoj oblasti prijaviti, a međutim školu do dalje odredbe zatvoriti.

§. 26.

Občinski je školski odbor i vlastan i dužan u razmiricah, koje iz školskih odnosjah nastanu izmedju učiteljah, ili izmedju učiteljah te školske občine ili pojedinih članovah njezinih, posredovati te o izravanju njih mirnim putem nastojati.

§. 27.

Občinski školski odbor dužan je učestvovati kod godišnjega popisa djetce načinom ustanovljenim u naredbi o polazku škole.

§. 28.

Od ponajglavnijih dužnostih občinskoga školskoga odbora jest skrbjeti za što urednije polazjenje škole.

Što mu je glede toga činiti, sadržano je u posebnoj naredbi o polazku škole.

§. 29.

Velevažno pravo vrši občinski školski odbor pri izboru učiteljah (§. 113. škol. zak.) ter mu je pri tom postupati savjestno i imajuć pred očima jedino interes škole.

§. 30.

Občinski školski odbor sastaje se (§. 155. škol. zak.) na poziv predsjednikov u občinskoj kući, ili ako takove neima, ili ako u njoj prikladna za to mjesta nebude, izvan vremena obuke u školskoj sgradi. Uz privolu većine članovah odbora može predsjednik sjednice občinskoga školskoga odbora držati i u svojoj kući.

§. 31.

Za valjanost zaključakah (§. 157. škol. zak.) potrebno je, da su svi članovi odbora od predsjednika u sjednicu pozvani, a osim predsjednika da ih je polovica prisutnih.

Kod jednakih glasovah odlučuje svojim glasom predsjednik.

Različita mnijenja moraju se, ako se od dotičnikah zahtieva, uvesti u zapisnik.

§. 32.

O čem se je u sjednicah razpravljalo, nesmije se saobćivati nikomu, tko po svom službenom položaju na to prava neima.

§. 33.

Nijedan od članovah občinskoga školskoga odbora nesmije biti prisutan kod viećanja i zaključivanja o stvarih, koje se tiču njega ili njegova osobnoga interesa.

§. 34.

U prešnih slučajevih, gdje se redovita sjednica nemože čekati niti izvanredna sazvati, može predsjednik občinskoga školskoga odbora samostalne odredbe izdavati, samo je dužan najkasnije u prvoj budućoj sjednici potražiti potvrdu svojih odredabah od občinskoga školskoga odbora.

§. 35.

Podžupanijski školski odbor vlastan je razpustiti občinski školski odbor, ako mu se obavljanje prinadležećih posalah nemože duže povjeriti bez opasnosti po interese škole.

Nu podjedno ima pozvati dotično zastupstvo političke občine, da za vrijeme, dok po zakonu dospije mandat razpuštenoga odbora, izabere drugi občinski školski odbor.

## II. Mjestni školski nadzornik

§. 36.

Za svaku pučku školu ima se između članovah občinskoga školskoga odbora postaviti mjestni školski nadzornik načinom ustanovljenim u §. 153. školskoga zakona (Sr. §. 9. ove naredbe).

§. 37.

Gdje se kano u gradovih vlast občinskoga školskoga odbora prostire na više škola jednoga mjesta, može se za nje izabrati više mjestnih nadzornikah školskih.

§. 38.

Osim pazke na vanjske odnošaje škole, koja je pazka mjestnomu školskomu nadzorniku s ostalimi članovi občinskoga školskoga odbora zajednička, proteže se nadzorna vlast mjestnoga školskoga nadzornika i na nutarnost škole: na obuku, nastavnu metodu, dalje obrazovanje učiteljah i na sve, što je podobno pospješiti nutarnje poboljšanje škole.

§. 39.

S toga mjestni školski nadzornik ima, što se tiče nutarnjega ustroja škole, paziti:

- a) da li su, radi istodobnoga uspješnoga zanimanja više razdielah u jednoj sobi, učenici shodno podijeljeni i da li se obdržaje ustanovljeni i potvrđeni red naukah (§. 66. škol. i nast. reda);
- b) kako učitelj obuku podjeljuje i kako s djetcom postupa;
- c) da li se upotrebljuju samo propisane učevne knjige i dozvoljena učila;
- d) da li učitelj u svom zvanju napreduje;
- e) da li u redu vodi sve uredovne knjige i spise (§. 40. škol. i nast. reda).

§. 40.

Da se o tom uputi, dužan će biti mjestni školski nadzornik češće polaziti školu i biti u obće u što življem doticaju sa školom i s učiteljem.

§. 41.

Za obuke u školi trebat će da ostavi proste ruke učitelju ter mu neće biti slobodno obuku prekidati, a još manje sam ju mjesto učitelja preuzimati.

Zaželi li se uvjeriti o napredku učenikah u kojem predmetu, prosto će mu biti odrediti da se pita i naznačiti što da se pita; ali pitanje samo će morat prepustiti učitelju.

I kod polugodišnjih izpitah, gdje ih on rukovodio i gdje im on predsjedao bude (§. 68. škol. i nast. reda), imat će se uticaj njegov u izpit ograničiti na to, da od učiva, koje je od posljednjega izpita obavljeno i od učitelja kano takovo naznačeno, odredi što će se pitati i koji će se učenici te kojim redom pitati.

§. 42.

Učini li mu se, da mu valja metodičkomu postupku učiteljevu u čem prigovoriti, imat će mu opazke svoje o tom priobćiti na samo, a nipošto pred djetcom u školi.

Opazke mjestnoga školskoga nadzornika, prijateljski i načinom uljudnim učinjene, imat će učitelj isto tako pristojno primati. A gdje se u pitanjih pedagoškičko-didaktičkih budu razilazila mnijenja njih dvojice, te jedan ili drugi njih od svojega mnijenja odstupiti nehtjedne, moći će takova preporna pitanja predlagati na rješnje županijskomu školskomu nadzorniku.



§. 43.

Gdje ima više učitelja, prosto je mjestnomu školskomu nadzorniku prisustvovati učiteljskim konferencijama, nu samo sa savjetujućim, a ne sa zaključujućim glasom.

§. 44.

Uz druge članove obč. školskoga odbora osobitim će načinom mjestni školski nadzornik pozornost svoju obraćati i na materijalno stanje škole, te će opažene s te strane nedostatke priobćivati pomoći radi občinskomu školskomu odboru.

§. 45.

I čudoredni život učitelja mjestni će školski nadzornik osobitom pomnjom pratiti te ga, gdje uztreba, prijateljskim savjetom i ljubeznom uputom izpravljati. A gdje se mjestni školski nadzornik bude za to osjećao vrstnim, morat će se scieniti i dužnim, dalje usavršivanje učitelja u obćem i strukovnom znanju dobrohotnimi napatci i po okolnostih djelotvornom pomoćju (knjižnicom svojom itd.) podupirati.

§. 46.

Kod škola s jednim učiteljem vlastan je mjestni školski nadzornik, kano predsjednik občinskoga školskoga odbora, podijeliti učitelju dopust na tri dana.

Kod škola s više učitelja prelazi ta vlast na ravnajućega učitelja. (§. 38. šk. i nast. reda.)

## **B. Županijska uprava.**

### **I. Podžupanijski školski odbor.**

§. 47.

Županijska uprava nad pućkimi školama prinadleži u poslovih ekonomićko-administrativnih, i dielom disciplinarnih podžupanijskim školskim odborom, koji gledom na rećene poslove zauzimaju u organizmu pućkoškolske uprave poloćaj u sredini izmedju občinskih školskih odborah i kr. zemaljske vlade.

§. 48.

Za podrućje svake podžupanije (naredba hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 5. veljaće 1875. br. 221. pr.) obstojati će podžupanijski školski odbor, sastavljen prama ustanovi §. 165. školsk. zakona od 14. listopada 1874.

§. 49.

Ćlanovi podžupanijskoga školskoga odbora, naznaćeni pod sl. d) pomenutoga §. 165. školskoga zakona, birati će se na tri godine u podžupanijskih skupćtinah i izmedju ćlanovah istih skupćtinah brojem od 6 ćlanovah, stanajućih, koliko je moguće, na sjediću podžupanije.

§. 50.

Pri izboru članova podžupanijskoga školskoga odbora iz skupština podžupanijskih valjat će gledati još i na to, da to budu ljudi, kod kojih se može pretpostavljati dovoljno sposobnosti, volje i lazna.

§. 51.

Prije nego u podžupanijski školski odbor budu birani članovi podžupanijske skupštine (§. 49.), obratit će se predstojnik podžupanijske oblasti na dotične duhovne oblasti ili bogoštovna zastupstva onih vjeroispoviestih, koje u području županije broje najmanje 1000 dušah, s pozivom, da imenuju svoje zastupnike u podžupanijski školski odbor u smislu si. b), — a podjedno će pozvati županijskoga školskoga nadzornika, da odredi izbor zastupnikah učiteljstva u smislu sl. c) §. 165. školsk. zakona.

§. 52.

Budući da se radi iznimnoga položaja grada Rieke, glede izbora zastupnikah učiteljstva iz sama sjedišta podžupanijskoga školskoga odbora neće moći strogo zadovoljiti ustanovi §. 165. sl. c) školsk. zakona, valjat će, da dotični učiteljski sastanak, prama namjeri te ustanove, rečene zastupnike bira, koliko je moguće iz miestah, ležećih što bliže sjedištu podžupanijskoga školskoga odbora.

To isto valja i za one slučajeve, gdje se za izbor zastupnikah učiteljstva nebude možda na samu sjedištu podžupanijskoga školskoga odbora nalazio zakonom propisani broj dvojice učiteljah pučkih škola.

§. 53.

Kada načinom u predidućih §§. naznačenim budu izabrani, dotično imenovani svi članovi podžupanijskoga školskoga odbora, konstituirat će se isti odbor pod predsjedom predstojnika podžupanijske oblasti ili njegova zamjenika (§. 8. zakona od 15. studenoga 1874.), koji će imenik članova podžupanijskoga školskoga odbora podneti zemaljskoj vladi.

§. 54.

Glede gradskih školskih odborah (§. 166. školsk. zakona), na koliko isti budu imali obavljati poslove, prinadležeće podžupanijskim školskim odborom, valja odnosno na način biranja i broj članova sve ono, što je u predidućih §§. rečeno o podžupanijskih školskih odborih, s tom razlikom, da na mjesto podžupanijskih skupština stupaju gradska zastupstva, i ono što je tamo namijenjeno predstojniku podžupanijske oblasti ih njegovu zamjeniku, da će u slob. i kralj. gradovih imat obavljati načelnik gradski ili njegov namjestnik, i napokon da će se izbor zastupnikah učiteljstva obavljati pod predsjedom gradskoga načelnika ili drugoga kojega izaslanika poglavarstva gradskoga, ne pako pod predsjedom županijskoga školskoga nadzornika.

Nu pri izboru zastupnikah učiteljstva kako u učiteljskih skupštinah za podžupanijske, tako i iz sredine gradskih učiteljah za gradske školske odbore, pravo će izbora vršiti samo pravi učitelji (i učiteljice), a neće ga moći vršiti namjestni učitelji i učitelji neobligatnih predmeta.

§. 55.

Analogno podžupanijskim školskim odborom i gradski će školski odbori, na koliko budu obavljali poslove prinadležće podžupanijskim školskim odborom, u ovom posljednjem svojstvu sabirati se prema ustanovi §. 173. školsk. zakona, i samo tim sjednicam gradskoga školskoga odbora bit će vlastan prisustvovati županijski školski nadzornik te zastupnici konfesijah i učiteljstva, na koliko ovi nebudu možda podjedno članovi i užega gradskoga školskoga odbora.

§. 56.

Podžupanijskim školskim odborom prinadleži brinuti se za svekoliko materijalno stanje i vanjski red pučkih učionah, nalazećih se u području podžupanije. A da to uzmo-gnu, valjat će im imati podpunu evidenciju o rečenih odnošajih istih učionah.

§. 57.

Organ, putem kojega će podžupanijski školski odbori biti od vremena do vremena obavješćivani o svem, što se odnosi na materijalno stanje i vanjski red pučkih učionah, jesu županijski školski nadzornici, kao izvijestitelji podžupanijskih školskih odborah.

§. 58.

Povodom izvještajah županijskih školskih nadzornikah zauzimat će se podžupa-nijski školski odbori, gdje se njihova pomoć pokaže potrebnom, kod podžupanijskih oblastih, da se uklanjanjem materijalnih nedostatakah pučko školstvo unapriedi.

Imenito će od njih poticati ponuke i predlozi glede podizanja novih i razširiva-nja obstojećih pučkih školah, glede poboljšanja dotacije učiteljskih miestah, glede shodnijega zakotarenja školskih obćinah, glede nabave savršeni-jih učilah i shodnijega pokućstva školskoga, — na koliko je nastojanje županijskoga školskoga nadzornika oko svega toga ostalo možda bezuspješno.

§. 59.

Podžupanijski školski odbori izvršivat će nadzorno i zaštitno pravo nad mjestnimi školskimi fondovi i zakladami — ako za to nisu odredjeni drugi posebni organi — ter će toga radi izpitivati i odobravati godišnje račune obćinskih školskih odborah o reče-nih fondovih i zakladah.

§. 60.

Učitelje pučkih učionah, koji svoje dužnosti u službenom ili izvanslužbenom obziru laglje povriede, moći će podžupanijski školski odbor kazniti ukorom (§. 118. školsk. zakona).

§. 61.

O sjednicah i načinu zaključivanja podžupanijskih školskih odborah sadržavaju potrebite ustanove §§. 172. i 173. školsk. zakona.

Kod jednako podieljenih glasovah odlučuje predsjednik svojim glasom.

## II. Županijski školski nadzornik.

### §. 62.

Županijski školski nadzornici jesu za pučko-školsku upravu u svom području strukovni organi zemaljske vlade i tehnički članovi ter izvjestitelji podžupanijskih školskih odbora.

### §. 63.

U načelu, koliko je podžupanijah toliko ima i školskih nadzorništva.

Predbježno i uz priuzdržaj daljih imenovanja u smislu §. 159. školskoga zakona, postavljeno je sa sjedištem tamo, gdje i veliki župani imaju svoja sjedišta, samo toliko školskih nadzornikah, koliko ima županijah, ali tako, da oni međjutim budu članovi i izvjestitelji svih, u području dotične županije postojećih podžupanijskih školskih odbora (sr. §. 48. ove naredbe).

### §. 64.

U upravnom organizmu zauzimlju županijski školski nadzornici naprama ostalim zemaljskoj vladi podčinjenim oblastim samostalan položaj; imaju svoj posebni ured; vode o svojoj gestiji posebni zapisnik, služe se posebnim uredovnim pečatom i imaju svoj posebni arhiv.

Napis na pečatu ima glasniti: „Kr. nadzorništvo za pučke škole u N.“.

### §. 65.

U poslovih strogo pedagoško-didaktičkih, tičući se pučkoga školstva, podčinjeni su županijski školski nadzornici neposredno kr. zemaljskoj vladi, koja svoje naredbe u rečenih poslovih neposredno na nje upravlja, a oni ih dalje priobćuju podčinjenim oblastim školskim (obćinskim školskim odborom).

### §. 66.

Ravnim načinom i županijski školski nadzornici izvješća svoja i predloge, na koliko se tiču poslovah u predidućem §. napomenutih, podnose, budi usljed dobivena naloga budi svojom iniciativom, neposredno kr. zemaljskoj vladi o predmetih, pridržanih riešenju i odluci iste zemaljske vlade.

I s obćinskim školskim odborima, dotično putem njih s mjestnim školskim nadzornicima obći županijski školski nadzornik neposredno u naznačenih poslovih, na koliko se radi o vršenju postojećih propisah.

### §. 67.

U poslovih ekonomičko-administrativnih, tičući se pučkih škola, obći županijski školski nadzornik s podžupanijskim oblastima svojega nadzornoga okružja poput oblastih usporedjenih, ter se na nje, usljed svojih opažnjah najprije neposredno obraća, one pako predmetom, o kojem se radi, shodno ureduju izdajuć obćinskim poglavarstvom potrebite naloge, odredjujuć potrebite razvidbe, razprave itd. i, na koliko nisu vlastne odlučivati same, predlažuć zemaljskoj vladi predmete, pridržane riešenju i odluci njezinoj.

Samo u slučajevih potrebe traži županijski školski nadzornik pomoć u posredništvu podžupanijskih školskih odborah i po okolnostih kod zemaljske vlade.

§. 68.

Županijski školski nadzornik vrši pripadajući državi školski nadzor u njezino ime unutar naznačenih mu granicah. Unutar tih granicah zadaćom mu je, da na boljak pučke nastave i uzgoja mladeži svoju pazku i skrb u svakom pravcu obraća, te su svi javni i privatni, u kategoriju srednjih učilištah nespadajući učevni zavodi i odgojilišta potvrđena njegovu nadzoru, te mu je bditi nad tim, da se obdržavaju svi za takove zavode valjani obći i posebni propisi.

§. 69.

Iz te obćenito naznačene zadaće županijskoga školskoga nadzornika proiztiču sljedeća njegova prava i dužnosti.

§. 70.

Medju prava županijskoga školskoga nadzornika spada:

- a) da bude saslušan, gdje se radi o promjeni obстоjećih i uvedenju novih uredbah školskih u njegovu području, ter u disciplinarnih slučajevih da bude upitan o marljivosti i ponašanju učiteljskoga, njegovu nadzoru potvrđenoga osoblja;
- b) da se u poslovih svojega djelokruga može, po naravi predmeta, ili na zemaljsku vladu ili na podžupanijske oblasti neposredno obraćati sa svojim izvišćima, molbami i predlozi; (§§. 66. i 67. ove naredbe.)
- c) da može sjednicam obćinskih školskih odborah i javnim izpitom u svih njemu podčinjenih zavodih prisustvovati i predsjedati;
- d) da učiteljske sastanke u svom području saziva te im predsjedati;
- e) da učiteljem i učiteljicam svojega nadzornoga područja može podjeljivati dopust od 3 do 14 danah;
- f) da kano poglavar može učitelje u pedagoško-didaktičkom pravcu svjetovati te radi odstranjenja nedostatakah s te strane opaženih ustmene odredbe izdavati načinom, da pred djetcom školskom nepovriedi ugled učiteljev.

§. 71.

Dužnosti pako županijskoga školskoga nadzornika jesu:

- A) Ima svake godine najmanje jedanput sve svomu nadzoru potvrđene javne i privatne pučke škole posjetiti i u svakom pravcu točno pregledati;  
Napose pako ima se tom prigodom uvjeriti:
  - a) da li učitelj po propisanoj naukovnoj osnovi obučava i da li se postizava nastavni cilj u pojedinih razredih i predmetih;
  - b) da li se upotrebljavaju propisane, dotično za porabu dozvoljene učevne knjige;
  - c) da li učitelji točno vode uredovne knjige i spise (imenike, našastnike itd.);

- d) da li su učenikom propisanim brojem zadavane i da li su valjano izpravljene ter bijahu li shodno birane razne pismene vježbe;
  - e) kakov je polazak škole i koji su poglavito uzroci neurednu polazku; da li učitelj školske izostatke točno bilježi i kako se od onih, koji su u tom dalje uredovati pozvani, postupa; imenito da li se odnosne kazne primjerenom točnošću i strogošću izvršuju;
  - f) da li su školske prostorije dostatne, njihovo građevno stanje da li je povoljno, klupe školske da li su shodno sagrađene i dobro postavljene;
  - g) da li je učiona obskrbljena potrebitimi učili, u kakovu se stanju ova nalaze i jesu li dobro pohranjena;
  - h) da li djetca imaju knjige i druge za nauk potrebite stvari;
  - i) da li ima, i u kakovu je stanju gombalište i školski vrt; da li se ovaj neupotrebljava možda u druge koje, nego li školske svrhe;
  - j) u kakovu je stanju knjižnica školska;
  - k) da li se pazi na čistoću oko zahodah i kakova je voda u zdencu školskom;
  - l) je li mladež zdrava izgleda i kakovi su najčešći slučajevi bolesti među njom;
  - m) kakovo je čudoredno stanje učione i radi kakovih su se disciplinarnih prestupakah morale ponajviše upravljati školske kazne;
  - n) bivaju li učitelji točno plaćani i da li se bave nedopuštenim kakovim uzgrednim poslom;
- B) ima posietiti svaki razred ter da se uvjerio napredku učenikah, prosto mu je i samu izpitivati i učitelju naznačivati što i koga da pita;
- C) valja mu osobito pomnjivo motriti postupak onih učiteljah, koji u jednoj sobi podučavaju više odielah, da se uvjeri o vještini učiteljevoj u shodnom istodobnom zanimanju učenikah onih različitih odielah;
- D) ima pozorno motriti nastavnu metodu učiteljevu ter mu glede nje shodnim načinom (§. 70 si. f.) priobćivati svoje opazke;
- E) nakon inspekcije ima se s učiteljem i s mjestnim nadzornikom škole ter ostalimi članovi občinskoga školskoga odbora, koji su ga pratili, potanko posavjetovati o stanju škole i ob onom, što bi trebalo učiniti, da se opaženi nedostatci uklone;
- F) kod školah s više učiteljah drži s njimi učiteljsku sjednicu a ravnanjućemu učitelju priobćuje još napose svoje opazke i podjeljuje potrebne naputke.
- Prosto mu je takodjer, obnadje li potrebnim, sazvati sjednicu občinskoga školskoga odbora, koji je dužan tomu pozivu odazvati se i svaku potraženu obavijest davati.

#### §. 72.

Prigodom inspekcije ima se županijski školski nadzornik uvjeriti i o tom, kakovi su osobni odnošaji učiteljah među sobom i s ravnanjućim učiteljem ter kako učitelj ili učitelji žive s obćinom školskom.

Nastavše možda među njimi razmirice gledat će da poravna, ako je moguće, mirnim putem.

§. 73.

Županijski školski nadzornik dužan je prigodom inspekcije uputiti se i o djelovanju občinskoga školskoga odbora, pregledati spise i račune školske blagajne i zaklade školske.

§. 74.

Pri posjetu privatnih škola ima pomnijivo paziti na to, da li ti zavodi u pogledu svestranoga svojega uređenja odgovaraju postojećim propisom i uvjetom, pod kojima su dozvoljeni, i da li ne prekoračuju granice svoje ovlasti.

§. 75.

Od nadzora županijskoga školskoga nadzornika izuzete su preparandije, nalazeće se u njegovu području, ter će ti zavodi biti neposredno nadzirani putem strukovnih organa kr. zemaljske vlade.

§. 76.

Od županijskoga školskoga nadzornika očekiva se, da će i opetovnu i produžnu obuku u svom području poticanjem, savjetom i poukom što revnije unapređivati ter bditi nad tim, da se i na tih zavodih glede svega ostaloga, a poimence glede redovitoga polazka obdržavaju postojeći propisi.

§. 77.

Kod predloga za mjestne školske nadzornike (§. 153 šk. zak.) paziti će svom sdušnošću na to, da za ta mjesta podžupanijskim oblastim budu predlagani takovi muževi, koji će uz ina dobra svojstva, kakova se od članova občinskih školskih odborah u obće traže, imat što više obćega i strukovnoga znanja, da uzmognu zadovoljivati svojoj zadaći kano nadglednici pedagoško-didaktičkoga djelovanja učiteljeva.

§. 78.

Županijski školski nadzornik dužan je izradjivati pismena mnijenja, koja u školskih poslovih zaište od njega podžupanijski školski odbor ili zemaljska vlada.

§. 79.

O svakom nadzornom putovanju imat će županijski školski nadzornik voditi točan dnevnik i po njem sastaviti izvješće na kr. zemaljsku vladu.

§. 80.

Na koncu svake školske godine imat će osim toga podneti kr. zemaljskoj vladi svestrano izvješće o stanju svih pučkih škola, spadajućih pod njegov nadzor.

U tom izvješću imat će stanje pučkih učionah bit ocijenjeno po svih gledištih, koja pružaju prediduće, zadaću županijskih školskih nadzornikah iscrpljujuće ustanove ove naredbe.

## **C. Zemaljska uprava.**

### **I. Zemaljski školski odbor.**

#### **§. 81.**

Kod zemaljske vlade postoji stalni zemaljski školski odbor.

#### **§. 82.**

Zemaljski školski odbor jest savjetujući sbor, pozvan da u svih u §. 176. škol. zakona naznačenih, pučkoga školstva tičući se poslovi vještačkim sudjelovanjem bude u pomoć kr. zemaljskoj vladi.

#### **§. 83.**

Toga radi će se svi u pomenutom §. 176. šk. zakona naznačeni, pučkoga školstva tičući se poslovi, kanoti načelna didaktičko-pedagoška pitanja, učevne osnove, tekstovi školskih knjigah, važnija imenovanja za školsko-upravna i učiteljska mjesta, disciplinarni slučajevi, pridržani u smislu §. 118. šk. zak. zemaljskoj vladi, i napokon godišnja izvješća nadzornih organah o stanju pučkih učionah, prije rješenja, dotično odobrenja priobćivati zemaljskomu školskomu odboru, da o njih izjavi svoje mnijenje.

#### **§. 84.**

U tu svrhu držati će zemaljski školski odbor redovite i po potrebi izvanredne sjednice, koje će sazivati imenovani od bana predsjednik odbora ili njegov zamjenik.

#### **§. 85.**

Predsjednik odbora naznačivati će u sjednicah redom predmete, o kojih će se viećati, rukovoditi će viećanja i sabirati glasove ter će pri stvaranju zaključakah kod jednako podieljenih glasovah odlučivati svojim glasom.

#### **§. 86.**

Kod izbora članovah za zemaljsko-školsko vieće gledat će zemaljska vlada na to, da u tom sboru po muževih poznate strukovne vještine budu zastupani interesi svih kategorijah zavodah za pučku nastavu i po mogućnosti raznovrstne struke iste nastave.

#### **§. 87.**

Poslovni komadi, o kojih se bude imalo saslušati mnijenje zemaljskoga školskoga odbora, dostavljat će se od zemaljske vlade istomu odboru putem predsjedništva njegova.

#### **§. 88.**

Prispjele komade porazdielit će predsjednik prama naravi predmetah medju pojedine članove zemaljskoga školskoga odbora, da o njih izrade pismeno svoje mnijenje.

#### **§. 89.**

Ta pismena mnijenja preuzimat će od članovah predsjednik kratkim putem ter će ih redom, koji mu se uzvidi najshodniji, predlagati za viećanje sjednicam zemaljskoga školskoga odbora.



§. 90.

Sjednicam zemaljskoga školskoga odbora prisustvovati će u smislu §. 178. sl. a) škol. zakona s pravom glasa i strukovni organi kr. zemaljske vlade ter će davati potrebite obavijesti i razjasnjivanja.

§. 91.

O tom, da li će se i koji vanjski član (§. 179. školsk. zakona) zemaljskoga školskoga odbora pozvati u sjednicu, odlučuje zemaljski školski odbor.

§. 92.

Izvanjskim članovom može, ako uztreba, povjeriti predsjednik izradbu mnijenja o kojem predmetu, i u takovu slučaju bit će vanjski član dužan prisustvovati onoj sjednici, u kojoj se bude razpravljalo o njegovu izradku.

§. 93.

U pojedinih slučajevih prosto će biti zemaljskomu školskomu odboru prizivati k svojim viećanjein i takove vještake, koji nisu članovi odbora.

O potrebi takova poziva odlučivat će zemaljski školski odbor na predlog kojega od svojih članovah.

Prizvanim vještakom pripadat će o predmetih, radi kojih budu prizvani, pravo odlučujućega glasa.

§. 94.

Zaključci zemaljskoga školskoga odbora o predmetih, o kojih se je tražilo njegovo mnijenje, odpravljati će se zemaljskoj vladi uz prilog odnosnoga vještačkoga mnijenja (§. 88.) i uz povratak priobćenih spisah.

§. 95.

Ob odlukah uzsljedivših proti mnienju zemaljskoga školskoga odbora, priobćivat će zemaljska vlada svoje razloge istomu odboru putem predsjednika njegova.

§. 96.

O sjednicah voditi će se kratki zapisnici, za koje, kano i za druge pismene poslove, koji se moraju ograničiti na najstrožiju potrebu, izabrat će zemaljski školski odbor jednoga od svojih članovah perovodjom.

§. 97.

Pojedinim članovom zemaljskoga školskoga odbora prosto će biti u slučajevih, gdje se sa zaključkom većine nebudu slagali, glas svoj odlučiti i podnieti svoje posebno pismeno mnijenje, koje će se imat priložiti odnosnomu sjedničkomu zapisniku.

§. 98.

Za obdržavanje sjednicah i pobranu spisah opredielit će se zemaljskomu školskomu odboru shodan prostor u kojoj od uredovnih sgradah kr. zemaljske vlade.